

Sotin-Jaroši, probna arheološka istraživanja 2009.

Sotin-Jaroši, Archaeological Trial Excavations in 2009

Daria Ložnjak Dizdar
Mirela Hutinec

Primljeno/Received: 15.03.2010.
Prihvaćeno/Accepted: 13.04.2010.

Tijekom kolovoza i rujna 2009. g. provedena je druga kampanja probnih arheoloških istraživanja u Sotinu, koja su za cilj imala naznačiti južnu granicu groblja daljske grupe. Iskopavanja 2009. godine poduzeta su na položaju Jaroši u jugoistočnom dijelu današnjeg Sotina i rezultirala su otkrićem grobova iz vremena daljske grupe i iz rimskog razdoblja te tragova mlađega antičkoga stambenog horizonta.

Ključne riječi: Sotin, Podunavlje, probno iskopavanje, naselje, groblja, starije željezno doba, rimsko razdoblje
Key words: Sotin, Danube Region, trial excavation, settlement, cemeteries, Early Iron Age, Roman period

U razdoblju od 24. kolovoza do 12. rujna 2009. provedena su probna arheološka istraživanja u Sotinu na položaju Srednje polje-Jaroši, prema dozvoli: klasa UP/Io-612-08/09-0310 urbroj 532-04-23/1-09-4 Ministarstva kulture, Konzervatorskog odjela u Vukovaru. Istraživanja se provode u okviru projekta MZOŠ-a: *Razvoj i mobilnosti protopovijesnih zajednica na tlu kontinentalne Hrvatske*, pri Institutu za arheologiju, a u suradnji s Gradskim muzejom Vukovar te Odsjekom za arheologiju Sveučilišta u Zadru. Cilj im je na primjeru jednog lokaliteta, u ovom slučaju Sotina, za kojeg su poznati topografski podaci o istodobnom naselju i groblju, pokušati odgovoriti na nekoliko pitanja vezanih uza život željeznodobnih zajednica u Podunavlju:

-odnos naselja i groblja u smislu veličine i prostornog odnosa,

-kontinuitet/diskontinuitet naseljavanja i pokopavanja protopovijesnih zajednica,

-postojanje horizontalne stratigrafije groblja te mogućnost njegove periodizacije.

Ovogodišnja istraživanja nastavak su prošlogodišnjih probnih istraživanja i terenskih pregleda koji se provode na prostoru Sotina. Dosad je na osnovi terenskih pregleda i prošlogodišnjih istraživanja definiran približni opseg naselja iz vremena starijega željeznog doba te je naznačena istočna granica istodobnoga groblja (Ložnjak Dizdar et al. 2009). Bogatstvo arheološke baštine u Sotinu, poznato najvećim dijelom iz slučajnih nalaza, podcrtava složenost provođenja arheoloških istraživanja lokaliteta na kojem postoji nekoliko desetaka horizonata življenja od vremena prapovijesti do novog doba (Ilkić 1999; 2003).

Ovogodišnjim istraživanjima cilj je bio definirati jugoistočnu granicu željeznodobnoga groblja i provjeriti razlikuje li se prostorna distribucija grobova i kronološki. Probna arheološka iskopavanja provedena su u suradnji s Gradskim muzejom u Vukovaru¹, uza suglasnost privatnih vlasnika istraživanih čestica: Petra Grubešića (k. č. 1035), Marijana Kneževića (k. č. 1036), Katarine Milković (k. č. 1034) i Kajoša Vukojevića (k. č. 1042).²

1 U istraživanjima su sudjelovale Daria Ložnjak Dizdar iz Instituta za arheologiju i Mirela Hutinec iz Gradskog muzeja Vukovar te 8 – 10 radnika-volontera prema potrebi.

2 Sve katastarska općina Sotin. Svim vlasnicima od srca zahvaljujemo na suradnji i susretljivosti tijekom probnih arheoloških istraživanja u kasno ljeto 2009. g.

U ovogodišnjim istraživanjima istražene su tri sonde (sonde 4-6)³ ukupne površine 575 m².⁴

Rimsko razdoblje

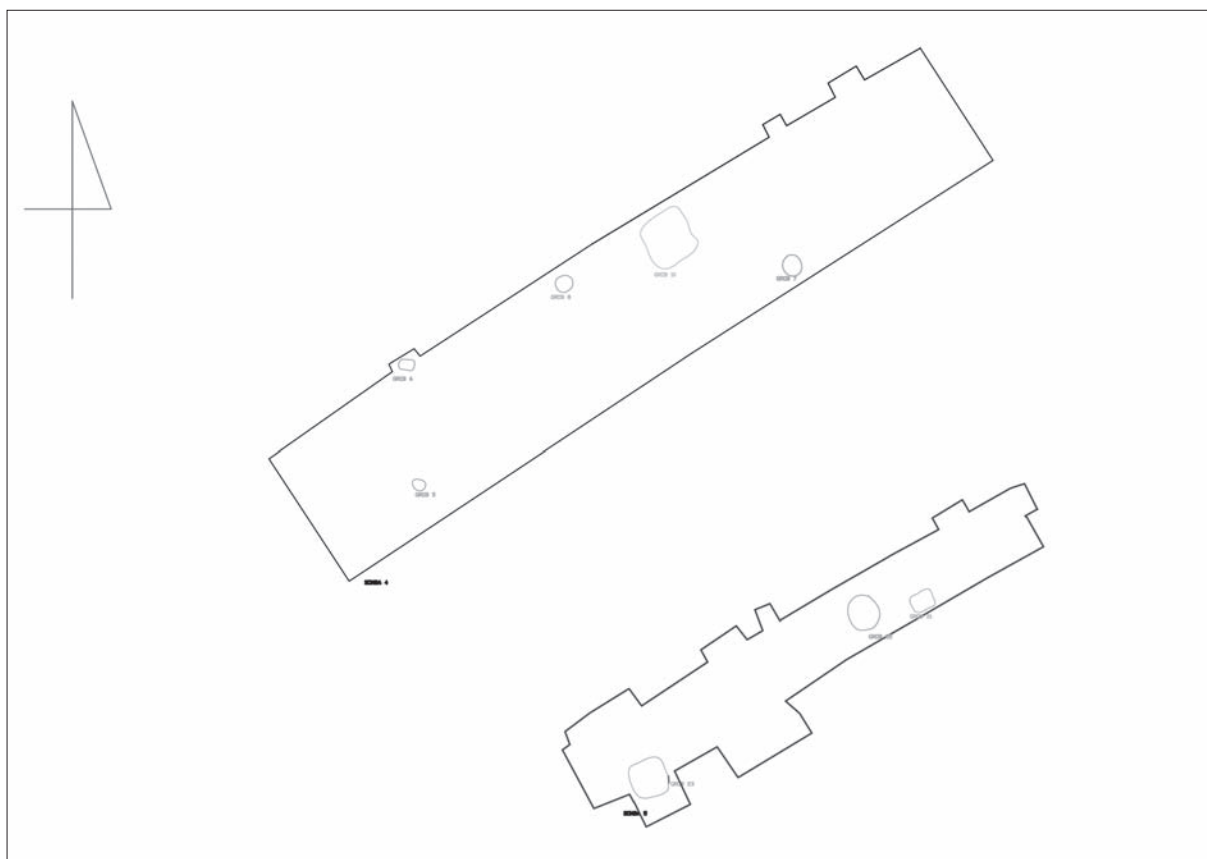
U sondama 4 i 5 na položaju Jaroši najmlađi istraženi horizont pripada rimskom razdoblju, odnosno vjerojatno 4. st., s obzirom na nalaze koji su pronađeni u zapunama istraženih cjelina.

Radi se o ukopima 'rovova' pravokutnog presjeka i širine 0,90 m te orijentacije sjeveroistok - jugozapad (SJ 112, 114). Ukopi su sadržavali zapune s nalazima rimske i prapovijesne keramike, dok će u njihovom preciznijem datiranju pomoći nalazi novca. Zanimljivo je kako u ukopima nije bilo građevinskog materijala pa se može pretpostavljati o mogućoj drvenoj arhitekturi ili prema dimenzijama o ogradi parcela. Orijentacija ukopa može upućivati i na mogući smjer rimskih prometnica. S obzirom da ukop siječe rimski paljevinski grob 37, može se zaključiti kako je ovaj objekt podignut u vremenu kada se na ovome mjestu više ne pokapaju mrtvi. Istu orijentaciju kao i pravokutni ukop ima i širi ukop (SJ 148) kojeg je on presjekao u njegovu sjeveroistočnom dijelu, a što je dokumentirano u sondi 4. Vjerojatno istom vremenu pripadaju i neke od jama SJ 116, SJ 160, dok u manjim stupovima nije bilo puno nalaza te ih nije moguće uže datirati.

Iza ova dva stambena horizonta stratigrafski su izdvojena tri horizonta pokopavanja u 2. i prvom polovici 3. st. Uočeni su paljevinski grobovi (npr. grob 9, 11 u običnoj raci), zatim paljevinski grobovi sa zapečenim stranama tipa *bustum* (npr. grobovi 12, 13, 37) kao i kosturni grobovi u raci (npr. grobovi 30, 35, 36). Najčešći prilozi u grobovima su ulomci razbijenih posuda, poneki kovani čavao, ulomci fibula te u većim grobovima keramičke lampice. Također, u zapunama grobova, dakle ne kao prilog *proprie dicti*, pronađeni su ulomci rimske i prapovijesne keramike.

3 Brojevi sondi nastavljaju se na sonde iz prošlogodišnjih probnih arheoloških istraživanja (Ložnjak Dizdar et al. 2009) kao i ostali brojevi u sustavu dokumentacije jer, iako se radi o različitim toponimima Vašarište, Jaroši koji su danas u upotrebi, radi se o istom lokalitetu - željeznodobnom groblju.

4 Na položaju Jaroši otvorene su sonde 4 i 5. Sonda 4, veličine 391 m², nalazila se na k. č. 1035 i 1036 k. o. Sotin. Sonda 5, površine 124 m², bila je na susjednoj istočnoj parceli k. č. 1034 k. o. Sotin. Stoga se sonde 4 i 5 i promatraju kao jedna prostorna cjelina. Ispod oraćeg sloja debljine približno 30 – 40 cm uočene su zapune ukopa za temelje, zatim ostaci antičkih paljevinskih i kosturnih grobova te grobovi daljske grupe.

Sl. 1 Horizont grobova daljske grupe iz 8. i 7. st. pr. Kr. u sondama 4 i 5 (crtež: D. Ložnjak Dizdar).

Fig. 1 Horizon of Dalj group graves from the 8th and 7th centuries BC in trial-trenches 4 and 5 (illustration: D. Ložnjak Dizdar).

U četiri slučaja zabilježena su stratigrafska presjecanja rimskih grobova, pri čemu paljevinski grobovi presijecaju kosturne, što dosad nije bio čest slučaj na rimskim nekropolama u istočnoj Slavoniji. U jednom slučaju rimski paljevinski grob 34 presjekao je paljevinski grob daljske grupe 24.

Starije željezno doba

U sondi 4 i 5 ukupno je istraženo 8 paljevinskih grobova daljske grupe (grobovi 5, 6, 7, 8, 10, 21, 22, 23). U sondi 6, koja se nalazi 132 m zapadno od sonde 4, istraženi su dijelovi dviju recentnih jama SJ 207 i SJ 214 te plitki kanal SJ 212, bez nalaza kao i paljevinski grob 24 daljske grupe. Među daljskim grobovima uočeni su grobovi s ostatkom donjeg dijela urne koja sadrži spaljene kosti. Oranjem su prilično uništeni (grobovi 5, 6). Uočeni su i grobovi koji sadrže više posuda, a nalaze se u ovalnoj ili pravokutnoj raci zaobljenih uglova (grobovi 7, 8, 21, 22 i grob 24 u sondi 6). Spaljeni ostaci pokojnika, zajedno s dijelovima nošnje s kojima su spaljeni, položeni su u veće lonce-urne, dok se oko njih nalaze ostali keramički prilozi. Od nošnje se najčešće radi o spiralnim viticama za kosu i dijelovima fibula.

Istražena su i dva osobito bogata groba daljske grupe (grob 10 i 23) s keramičkim servisom, sastavljenim od nekoliko posuda te s ostacima životinjskih kostiju kao dijelom popudbine u hrani. Izuzetan je nalaz željeznog koplja u paljevinskom daljskom grobu 10. Prema veličini rake, a radi se o većim rakama kvadratnog oblika, kao i na osnovi prilaganja bogatoga simpozijalnog servisa te tipološkim značajkama keramičkih posuda, može se zaključiti kako se radi o pogrebnoj modi istočnoga halštatskoga kruga, čiji je najistočniji izdanak upravo daljska grupa. Grobovi istraženi u kampanji u kolovozu i rujnu 2009. godine mogu se preliminarno datirati u kraj 8. i prvu polovinu 7. st. pr. Kr., odnosno u IIIb keramički horizont prema C. Metzner-Nebelsick (Metzner-Nebelsick 2002: 172–175, Abb. 75).

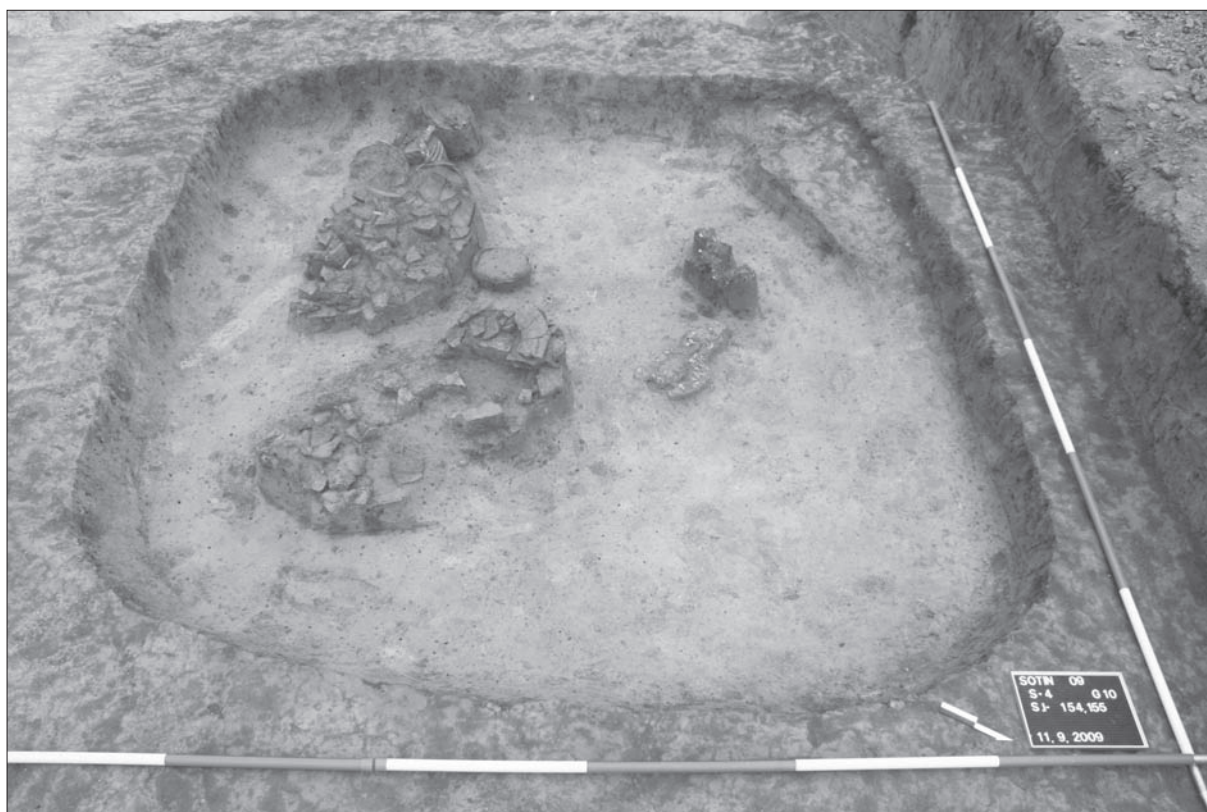
Zaključak

U ovogodišnjoj kampanji istražena je površina od 575 m² u jugoistočnom dijelu sela Sotina, gdje je prema terenskom pregledu pretpostavljena jugoistočna granica željeznodobnoga groblja. Međutim, ovogodišnjim istraživanjima ona nije potvrđena, nego je vidljivo kako se groblje željeznodobnog naselja prostire i dalje prema jugoistoku. Rimski paljevinski grobovi brojniji su u sjevernom dijelu sonde 4 te u središnjem dijelu sonde 5, dok se kosturni grobovi u većem broju pojavljuju u južnom dijelu sonde 5. U najzapadnijoj sondi 6, površine 60 m² koja se nalazi i na većoj nadmorskoj visini, pronađen je samo stariježeljeznodobni grob 24.

Ovogodišnjim istraživanjima dopunjene su spoznaje o prostornom rasprostiranju stariježeljeznodobnih grobova koji su pokapani u manjim skupinama te su stariji grobovi bliže naselju (grob 2 i 3), dok su mlađi (10, 23) južnije od njega. Ovogodišnjim istraživanjima dokazana je zračna razdaljina od 452 m među grobovima koji pripadaju zajednici daljske grupe, a starija zaštitna istraživanja u ulici V. Nazora svjedoče da je ona i veća. To govori o veličini naselja, ali i dugom kontinuitetu pokopavanja tijekom kasnoga brončanoga i starijega željeznoga doba.

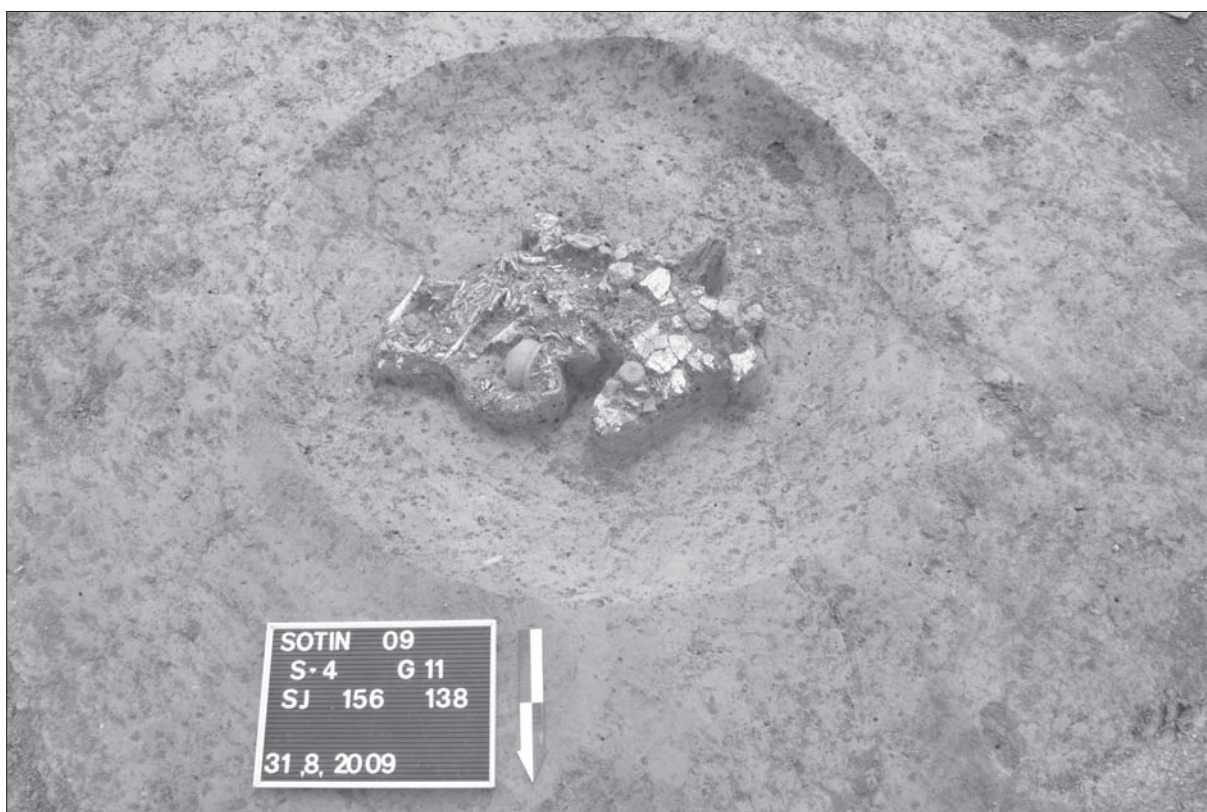
Nove su spoznaje o tri horizonta rimskoga groblja kao i o mogućem stambenom dijelu iz 4. st. po. Kr., čija orijentacija može upućivati na smjer prometnica. Izuzetni nalazi istodobnih rimskih kosturnih i paljevinskih grobova svjedoče o različitim prihvaćanju pogrebnih običaja od stanovnika 2. i prve polovine 3. st. po. Kr. u *Cornacumu*.

Ostaju otvorena pitanja odnosa željeznodobnog naselja i groblja u smislu koliko daleko od naselja su pokapali svoje mrtve, kao i položaj južne i zapadne granice željeznodobnoga groblja. Postavlja se i hipoteza o pokopavanju u manjim skupinama koje mogu slijediti princip obiteljske pripadnosti, a ne princip mjesta koje je služilo za pokopavanje svih pripadnika zajednice u određenom vremenu. Nadalje, tu je i goruće pitanje preventivne zaštite ovog vrlo važnog lokaliteta iz svih razdoblja

Sl. 2 Sotin, grob 10 (snimila: D. Ložnjak Dizdar).

Fig. 2 Sotin, grave 10 (photo: D. Ložnjak Dizdar).

Sl. 3 Sotin, grob 11 (snimila: M. Hutinec).

Fig. 3 Sotin, grave 11 (photo: M. Hutinec).

na kojem se i danas živi i gradi. Vidljivo je kako je današnje selo Sotin izgrađeno na rimskoj i željeznodobnoj nekropoli.

Dvogodišnjim probnim istraživanjima na položaju Srednjeg polja (mikrolokacije Vašarište i Jaroši) odgovoreno je na neka od postavljenih pitanja pri proučavanju načina života protopovijesnih zajednica u Sotinu; neka pitanja još su uvijek otvorena, a neka nova se nameću izuzetnim podacima o nošnji, običaju prilaganja oružja i komada mesa u paljevinske grobove daljske grupe.

Literatura

- Ilkić, M. 1999, *Hrvatsko Podunavlje u željeznom razdoblju – posljednje tisućljeće prije Krista*, Zadar 1999, magistarski rad.
- Ilkić, M. 2003, CORNACUM, *Sotinski prostor i njegovo mjesto u organizaciji južnog dijela provincije Panonije*, Zadar 2003, doktorska disertacija.
- Ložnjak Dizdar, D., Ilkić, M., Hutinec, M. 2009, Sotin-Srednje polje, probna arheološka istraživanja 2008. g., *Annales Instituti Archaeologici*, V, 12–14.
- Metzner-Nebelsick, C. 2002, Der «Thrako-Kimmerische» Formenkreis aus der Sicht der Urnenfelder- und Hallstattzeit im südöstlichen Pannonien, *Vorgeschichtliche Forschungen*, Band 23, Verlag Marie Leidorf GmbH, Rahden/Westf.

Summary

In the 2009 campaign, a surface of 575 m² was excavated in the south-eastern part of Sotin, where a field survey suggested the south-eastern border of iron Age cemetery. However, the excavations did not confirm this assumption, and it is evident that the Iron Age cemetery stretches even further towards the southeast. There are more Roman incineration graves in the northern part of trial-trench 4 and the central part of trial-trench 5, while more skeleton graves appear in the southern part of trial-trench

5. In the westernmost trial-trench 6, stretching over a surface of 60 m², and situated at the highest level above the sea, only the Early Iron Age grave 24 was found.

The 2009 excavations expanded the knowledge about spatial distribution of Early Iron Age burials in smaller groups; while older graves are closer to the settlement (graves 2 and 3), younger graves (10 and 23) are south of the settlement. This year's excavations proved 452 m areal distance between graves belonging to the Dalj group community, and earlier rescue excavations in V. Nazora Street had confirmed that it was bigger, pointing to the settlement's size, but also the long continuity of burying in the Late Bronze Age and the Early Iron Age.

Newly discovered are the facts about three horizons of the Roman cemetery, as well as a possible 4th century AD residential part, whose orientation might suggest the direction of the roads. Extraordinary finds of contemporaneous Roman skeleton and incineration graves verify acceptance of different burial rites of the population of the 2nd and the first half of the 3rd centuries AD in Cornacum.

The questions about the relationship between Iron Age settlement and cemetery in the sense of how far away from the settlement they buried their deceased, as well as about the location of the Iron Age cemetery southern and western borders, remain open. A hypothesis is made on burying in smaller groups that possibly followed the principle of family attachment instead of the principle of a place that served for burying all the community members at a certain point of time. Furthermore, there is the burning question of the prevention and conservation of this extraordinarily important site from various historical periods, at which people have resided and built their structures ever since. It is evident that the present village of Sotin was built on a Roman and Iron Age necropolis.

Two-year trial excavations at the site of Srednje Polje (micro locations Vašarište and Jaroši) provided answers to some of the questions raised during the study of the way of life of proto-historical communities in Sotin. Other questions still remain open, and some new ones have arisen with extraordinary information about the attire, as well as the rite of leaving weapons and pieces of meat as grave goods in the Dalj group incineration graves.

1. Sotin - Jaroši
2. Slavonski Brod - Galovo
3. Crikvari - crkva sv. Lovre
4. Slatina - Bobovište
5. Slatina - Turbina
6. Zvonimirovo - Veliko polje
7. Suhopolje - Kliškovac
8. Dolina - Glavičice; Dolina - Draganje
9. Torčec - Cirkvišće
10. Pakleni otoci - Soline
11. Ivanec - crkva sv. Ivana Krstitelja
12. Lopar - Podšilo
13. Crikvenica - Igralište